

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2016, sp. zn. 29 Cdo 1430/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.1430.2014.1

Číslo: 63/2018

Právní věta: Započítávání pohledávek (včetně pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň) je od účinnosti reorganizačního plánu možné pouze v případě, kdy tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2016

Spisová značka: 29 Cdo 1430/2014

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Insolvence, Reorganizace, Započtení pohledávky

Předpisy: § 140 odst. 2 IZ

§ 140 odst. 3 IZ

§ 140 odst. 4 IZ

§ 324 odst. 3 IZ

§ 330 odst. 1 IZ

§ 352 odst. 3 IZ

§ 353 odst. 1 IZ

§ 580 obč. zák. ve znění do 31.12.2013

§ 82 odst. 3 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 29 Co 627/2013, v části prvního výroku, jíž odvolací soud potvrdil bod I. výroku rozsudku soudu prvního stupně ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 100 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z částky 9 566 Kč od 5. 5. 2010 do zaplacení, z částky 20 607 Kč od 6. 5. 2010 do zaplacení, z částky 13 637 Kč od 8. 5. 2010 do zaplacení, z částky 18 160 Kč od 13. 5. 2010 do zaplacení, z částky 21 493 Kč od 15. 5. 2010 do zaplacení, z částky 8 973 Kč od 19. 5. 2010 do zaplacení, z částky 7 564 Kč od 20. 5. 2010 do zaplacení, a dále v druhém výroku, a usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 C 316/2011, a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení; jinak dovolání zamítl.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 17. 7. 2013, č. j. 7 C 316/2011-164, uložil Okresní soud v Mladé Boleslavi žalovanému (M. plus s. r. o.) zaplatit žalobci (Ing. A. K. jako insolvenčnímu správci dlužníka Masný průmysl Česká Lípa s. r. o.) částku 535 459 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Šlo v pořadí o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně, když první rozhodnutí – rozsudek ze dne 28. 11. 2012, č. j. 7 C 316/2011-98, kterým byla žaloba zamítnuta, zrušil Krajský soud v Praze usnesením ze dne 3. dubna 2013, č. j. 24 Co 62/2013-121.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze napadeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

[1] Dne 15. 10. 2008 byl Krajskému soudu v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) doručen insolvenční návrh dlužníka spojený s návrhem na povolení reorganizace.

[2] Usnesením ze dne 31. 10. 2008, č. j. KSUL 45 INS 4109/2008-A-13, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

[3] Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení pohledávky za dlužníkem v celkové výši 250 977,50 Kč.

[4] Usnesením ze dne 12. 12. 2008, č. j. KSUL 45 INS 4109/2008-B-7, povolil insolvenční soud reorganizaci dlužníka.

[5] Usnesením ze dne 19. 8. 2009, č. j. KSUL 44 INS 4109/2008-B-54, schválil insolvenční soud reorganizační plán.

[6] Dlužník dodal žalovanému v průběhu měsíců března až června 2010 zboží, jehož cenu vyúčtoval fakturami č. 661826 na částku 12 965 Kč, č. 661861 na částku 16 994 Kč, č. 661890 na částku 7 967 Kč, č. 661917 na částku 14 148 Kč, č. 661940 na částku 13 228 Kč, č. 661964 na částku 14 515 Kč, č. 661993 na částku 10 917 Kč, č. 662019 na částku 18 269 Kč, č. 662041 na částku 20 607 Kč, č. 662067 na částku 13 637 Kč, č. 662118 na částku 18 160 Kč, č. 662147 na částku 21 493 Kč, č. 662168 na částku 8 973 Kč, č. 662187 na částku 12 917 Kč, č. 662216 na částku 20 025 Kč, č. 662244 na částku 13 366 Kč, č. 662267 na částku 9 904 Kč, č. 662294 na částku 20 236 Kč, č. 662320 na částku 13 244 Kč, č. 662349 na částku 19 671 Kč, č. 662386 na částku 24 086 Kč, č. 662440 na částku 25 439 Kč, č. 662469 na částku 9 817 Kč, č. 662495 na částku 13 580 Kč, č. 662515 na částku 22 504 Kč, č. 662541 na částku 9 031 Kč, č. 662565 na částku 15 504 Kč, č. 662614 na částku 17 336 Kč, č. 662641 na částku 20 506 Kč, č. 662666 na částku 9 028 Kč, č. 662698 na částku 14 734 Kč, č. 662724 na částku 320 Kč, č. 662749 na částku 8 697 Kč, č. 662774 na částku 9 743 Kč, č. 662800 na částku 11 186 Kč a č. 662831 na částku 22 712 Kč. Celkem tak bylo dodáno zboží za cenu 535 459 Kč.

[7] Dohodou o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků ze dne 11. 6. 2010 uzavřenou mezi dlužníkem a žalovaným si tyto osoby započítaly vzájemné pohledávky. Mezi započítané pohledávky patřily pohledávky vyúčtované fakturami č. 661826, č. 661861, č. 661890, č. 661917, č. 661940, č. 661964, č. 661993 a v částce 8 703 Kč také pohledávka vyúčtovaná fakturou č. 662019. Z žalované částky tak byly započítány pohledávky v celkové výši 99 437 Kč. Za dlužníka podepsala tuto dohodu účetní.

[8] Žalovaný zaplatil dne 11. 6. 2010 dlužníkovi v hotovosti částku 100 000 Kč.

[9] Usnesením ze dne 16. 6. 2010, č. j. KSUL 44 INS 4109/2008-B-64, přeměnil insolvenční soud reorganizaci dlužníka v konkurs.

5. Na tomto základě odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že nárok žalobce je opodstatněný, když neshledal důvodnými námitky žalovaného. Ten se bránil námitkou započtení

pohledávek v celkové výši 163 053 Kč, s tvrzením, že jde o pohledávky za majetkovou podstatou za dodávku masných výrobků dlužníkovi, dále tvrdil, že část pohledávek dlužníka zanikla dohodou o vzájemném zápočtu ze dne 11. 6. 2010 a že další pohledávky zanikly zaplacením částky 100 000 Kč. Žalovaný rovněž poukazoval na to, že má za dlužníkem pohledávku ve výši 250 977,50 Kč, kterou již přihlásil do insolvenčního řízení a která byla zjištěna při přezkumném jednání.

6. Odvolací soud především zdůraznil, že v posuzované věci nebylo možno provést započtení pohledávek dlužníka a žalovaného již proto, že § 140 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), umožňuje započtení jen v případě, kdy zákonné podmínky započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Vzhledem k tomu, že reorganizace byla povolena 12. 12. 2008 a pohledávky žalovaného vůči dlužníkovi vznikly v roce 2010, nebylo možné provést vzájemné započtení pohledávek, neboť započítávané pohledávky se vzájemně nepotkaly před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. K poukazu žalovaného na § 353 odst. 1 insolvenčního zákona odvolací soud uvedl, že zánikem omezení uvedených v tomto ustanovení se rozumí omezení vztahující se k oprávnění dlužníka nakládat s majetkovou podstatou. Jinými slovy, § 353 odst. 1 insolvenčního zákona nevylučuje aplikaci § 140 odst. 2 insolvenčního zákona. Udělit souhlas k započtení pohledávek může pouze insolvenční soud z důvodu hodných zvláštního zřetele svým předběžným opatřením.

7. K tomu odvolací soud (s poukazem na úpravu postupu při uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou v § 203 insolvenčního zákona) doplnil, že i v případě, kdy jsou pohledávky za majetkovou podstatou věřitelům vůči insolvenčnímu správci soudem přiznány, vzhledem k nedostatku majetku v majetkové podstatě dlužníka k jejich reálné úhradě „nikdy nedojde“. Nelze tudíž připustit, aby si věřitel mohl jednostranně započíst pohledávku za majetkovou podstatou, aniž by byly splněny zákonné předpoklady pro tento jeho úkon. Tím by došlo k upřednostnění jeho pohledávky na úkor jiných pohledávek za majetkovou podstatou s lepším pořadím. Započítávání pohledávek bez dalšího proto podle odvolacího soudu jednoznačně odporuje ustanovením insolvenčního zákona o pořadí uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou v případě nemožnosti jejich plného uspokojení.

8. Odvolací soud rovněž přihlédl k tomu, že reorganizační plán při reorganizaci prováděné při zachování provozu podniku dlužníka počítá s určitými příjmy z provozu dlužníkového podniku a na tyto váže uspokojování pohledávek věřitelů v souladu s reorganizačním plánem. Kdyby ovšem dlužníci dlužníka mohli své závazky započítávat proti svým pohledávkám za dlužníkem bez omezení, mohlo by tím dojít k úplnému narušení procesu reorganizace a tím i upřednostnění některého věřitele oproti schválenému reorganizačnímu plánu.

9. K námitce žalovaného, že zaplatil částku 100 000 Kč, odvolací soud předeslal, že mezi stranami není sporu, že uvedená částka byla skutečně zaplacená. Odvolací soud však přisvědčil tvrzení žalobce, že ji započítal na jiné pohledávky než ty, které jsou předmětem této žaloby.

10. Konečně k poukazu žalovaného na to, že má za dlužníkem pohledávku ve výši 250 977,50 Kč, kterou přihlásil do insolvenčního řízení, odvolací soud uvedl, že § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona brání tomu, aby pohledávky, které žalovaný již uplatnil přihláškou pohledávky, vymáhal postupem podle § 203 insolvenčního zákona („domáhal se jejich zaplacení v tomto řízení“), když tyto navíc „uplatnil ještě předtím, než byla povolena reorganizace“. S přihlédnutím k § 140 odst. 2 insolvenčního zákona, jakož i ke skutečnosti, že reorganizace dlužníka byla povolena v roce 2008 a pohledávky žalovaného vznikly v roce 2010, nejsou zápočty žalovaného oprávněné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jež má za přípustné, neboť napadené

rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodovací praxi dosud nebyla vyřešena, uplatňuje dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci a navrhuje, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Zároveň navrhuje, aby dovolací soud zrušil i usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, č. j. 7 C 316/2011-214, kterým bylo žalované uloženo zaplatit České republice – Okresnímu soudu v Mladé Boleslavi soudní poplatek ve výši 26 770 Kč, když jde o rozhodnutí, které je na napadeném rozhodnutí závislé.

12. Dovolatel především nesouhlasí s tím, že by měl „opětovně“ zaplatit částku 100 000 Kč. Platbou uvedené částky dne 11. 6. 2010 uhradil část pohledávky ve výši 9 566 Kč (část faktury č. 662019), dále pohledávky ve výši 20 607 Kč (faktura č. 662041), 13 637 Kč (faktura č. 662067), 18 160 Kč (faktura č. 662118), 21 493 Kč (faktura č. 662147), 8 973 Kč (faktura č. 662168), a část pohledávky ve výši 7 564 Kč (faktura č. 662187). Dovolatel zopakoval, že v průběhu celého řízení tvrdil, že částku 100 000 Kč zaplatil na tyto žalované pohledávky. Uváděl-li k tomu žalobce, že uvedená částka byla započítána na starší pohledávky, které předmětem tohoto řízení nejsou, své tvrzení (podle dovolatele) neprokázal a neunesl tak důkazní břemeno, když žádná dřívější pohledávka, kterou měl zaplacením částky 100 000 Kč uhradit, podle přesvědčení dovolatele ani neexistuje.

13. Dovolatel dále zpochybňuje správnost závěru odvolacího soudu o nemožnosti započítávat pohledávky v době účinnosti schváleného reorganizačního plánu. Mínil, že § 353 odst. 1 insolvenčního zákona jednoznačně stanoví, že jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají. Omezení započtení uvedené v § 140 odst. 2 insolvenčního zákona je omezením v nakládání s majetkovou podstatou, ke kterému došlo ze zákona a v dosavadním průběhu řízení (před účinností reorganizačního plánu), proto byly splněny všechny podmínky, aby účinností reorganizačního plánu uvedené omezení zaniklo. Ustanovení § 353 odst. 1 insolvenčního zákona je ve vztahu k § 140 odst. 2 insolvenčního zákona speciálním ustanovením a má tak aplikační přednost. Dlužník po schválení reorganizačního plánu může být omezen v nakládání s majetkem pouze způsobem uvedeným v tomto plánu.

14. Navíc je úhrada pohledávek za majetkovou podstatou jednou z podmínek schválení reorganizačního plánu soudem a naopak nehrazení závazků dlužníkem důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs, z čehož lze podle dovolatele dovodit, že dlužník je povinen hradit i pohledávky vzniklé během reorganizace. Započtení pohledávek je „regulérním způsobem splnění závazku“ a je tak logické, aby dlužník pro zachování dodavatelských vztahů v reorganizaci hradil své závazky dodavatelům. V opačném případě by totiž reorganizace postrádala smysl, neboť by nemohl být zachován provoz dlužníkovy podniku.

15. Totéž, co bylo uvedeno o pohledávkách započítávaných dohodu o vzájemném zápočtu z 11. 6. 2010, platí podle dovolatele i o pohledávkách v celkové výši 163 053 Kč, které „uplatnil jako procesní obranu v tomto řízení, resp. (k) tomu, aby ji započtl na pohledávku žalobce“.

III.

Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., části první, článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání je podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda je možné po právní moci rozhodnutí, kterým byl schválen reorganizační plán, započítávat vzájemné pohledávky dlužníka

a věřitele.

IV. Důvodnost dovolání

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Dovolatel tvrdí, že po účinnosti reorganizačního plánu uzavřel s dlužníkem jako osobou s dispozičními oprávněními dohodu, kterou započítali vzájemné pohledávky. Dále tvrdí, že pohledávka 163 053 Kč je pohledávkou za majetkovou podstatou vzniklou za účinnosti reorganizačního plánu, kterou započítal v řízení v rámci své obrany. Má za to, že započtení pohledávek bylo (je) přípustné.

20. Podle § 580 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Podle § 82 odst. 3 insolvenčního zákona, neodporuje-li to společnému zájmu věřitelů, může insolvenční soud z důvodů hodných zvláštního zřetele předběžným opatřením rovněž a/ udělit souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v době trvání moratoria, nebo b/ udělit souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele i po okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku, anebo c/ zakázat pro určité případy nebo na určitou dobu započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele.

Podle § 140 insolvenčního zákona započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak (odstavec 2). Započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkům věřitel a/ se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo b/ získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem, nebo c/ v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku, anebo d/ dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele (odstavec 3). Započtení podle odstavce 2 není rovněž přípustné v případech stanovených dále tímto zákonem nebo předběžným opatřením insolvenčního soudu (odstavec 4).

Podle § 324 odst. 3 insolvenčního zákona od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku není přípustné započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před uvedeným okamžikem.

Podle § 330 odst. 1 insolvenčního zákona právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak.

Podle § 352 odst. 3 insolvenčního zákona účinností reorganizačního plánu se ruší zákaz započtení pohledávek uvedený v § 324 odst. 3.

Podle § 353 odst. 1 insolvenčního zákona od účinnosti reorganizačního plánu je oprávněn nakládat s majetkovou podstatou dlužník. Toto jeho oprávnění může být omezeno ve prospěch jiných osob pouze reorganizačním plánem; jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím

insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají.

21. V tomto znění platila označená ustanovení insolvenčního zákona v době vzniku sporných pohledávek a ani později nedoznala změn.

22. Započtení (kompenzace) je způsob zániku vzájemně se kryjících pohledávek dlužníka a věřitele, jímž odpadá dvojí splnění vzájemných pohledávek. Ustanovení § 580 obč. zák. vymezuje (i pro obchodněprávní vztahy) předpoklady, při jejichž splnění k započtení dochází. Mezi základní předpoklady započtení tak patří vzájemnost pohledávek (musí jít o dva závazky mezi týmiž subjekty, kdy věřitel jedné pohledávky je zároveň dlužníkem druhé a naopak), stejný druh plnění, způsobilost pohledávek k započtení a právní úkon směřující k započtení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2010, sp. zn. [32 Cdo 4407/2009](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2010, pod č. 127).

23. Insolvenční řízení je soudním řízením, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a jeho řešení některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (srov. § 1 písm. a/ a § 2 písm. a/ insolvenčního zákona). Toto řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn (§ 5 písm. a/ insolvenčního zákona).

24. Vzhledem k účelu insolvenčního řízení proto zákonodárce upravil možnost započtení v jednotlivých fázích insolvenčního řízení tak, aby vyřešil střet mezi zájmy jednotlivých věřitelů uspokojit v maximální možné míře svou pohledávku a nadřazeným společným zájmem, jehož cílem by, při respektování postavení věřitelů, mělo být maximální možné uspokojení pohledávek všech věřitelů.

25. Ve fázi od podání insolvenčního návrhu do rozhodnutí, kterým se zjišťuje úpadek dlužníka, není zásadně započtení zakázáno (za dodržení § 111 insolvenčního zákona). Výjimku představuje doba, po kterou trvá moratorium (§ 122 odst. 3 insolvenčního zákona).

26. Od účinnosti rozhodnutí o úpadku (jež nastává zveřejněním tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku, viz § 89 insolvenčního zákona) je započtení přípustné pouze za podmínek uvedených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

27. I přes splnění podmínek uvedených v § 140 insolvenčního zákona může insolvenční soud zakázat započtení pohledávek předběžným opatřením (§ 82 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona). Současně insolvenční zákon dává insolvenčnímu soudu možnost, aby předběžným opatřením naopak udělil souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele i v době, kdy je to zakázáno (§ 82 odst. 3 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona).

28. V posouzení možnosti započítávat pohledávky v konkursním řízení vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění platném do 31. 12. 2007 (dále jen „ZKV“), je rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3017/2010](#), uveřejněný ve zvláštním čísle I. časopisu Soudní judikatura /Judikatura konkursní a insolvenční/, ročník 2012, pod č. 9.), ustálena v těchto závěrech:

[1] Ustanovení § 14 odst. 1 písm. i) část věty před středníkem ZKV činí (s výjimkou popsanou v části věty za středníkem) od prohlášení konkursu nepřipustnými nejen jednostranné úkony směřující k započtení pohledávky provedené „na“ majetek konkursní podstaty úpadcovými věřiteli (lhostejno, zda jde o konkursní věřitele, včetně věřitelů s pohledávkami za podstatou),

nýbrž i jednostranné úkony směřující k započtení pohledávky provedené „na“ majetek konkursní podstaty správcem konkursní podstaty (tedy tak, že správce konkursní podstaty tento majetek konkursní podstaty sám započte proti pohledávce úpadcova věřitele), jakož i dvoustranné zápočty (uskutečněné dohodou správce konkursní podstaty s úpadcovým věřitelem).

Logikou věci je přitom dáno, že oním majetkem konkursní podstaty, „na“ který nelze provést započtení, jsou pohledávky úpadce za jeho dlužníky.

[2] Z obecného pravidla, podle kterého je takový zápočet v rozporu s principem poměrného uspokojení věřitelů vyjádřeným (jako cíl konkursu) v § 2 odst. 3 ZKV, vybočuje (pojímáno z ekonomického hlediska) situace, kdy je úkon směřující k započtení (lhostejno, kým provedený) činěn nikoli proti v konkursu (jen) zjištěné pohledávce konkursního věřitele, nýbrž (až) proti pohledávce tvořené částkou určenou konkursnímu věřiteli k výplatě vykonatelným rozvrhovým usnesením (ať již jde o rozvrh částečný nebo konečný).

Z ekonomického hlediska takový zápočet zpravidla nezkrusí výši poměrného uspokojení příslušného konkursního věřitele (jehož pohledávky vzešlé z rozvrhového usnesení se zápočet týká), ani takový postup však nevylučuje možnost poškození jiných konkursních věřitelů v situaci, kdy by pohledávka úpadce za konkursním věřitelem, použitá k zápočtu coby majetek podstaty, mohla (měla) být použita způsobem předjímanými v ustanoveních § 31 odst. 1 a § 32 odst. 1 ZKV např. k (jen) poměrnému uspokojení pohledávek za podstatou.

[3] Samotná okolnost, že za určitých podmínek dává (může dávat) započtení ekonomický smysl, tedy že existují výjimečné situace, za kterých započtení nemusí mít vliv na míru uspokojení ostatních věřitelů, však není dostatečným podkladem pro prolomení pravidla zakotveného (bez možnosti výjimek) v § 14 odst. 1 písm. i) ZKV. To platí tím více, že účelově nebo jen nesprávně provedený zápočet úpadcovy pohledávky proti pohledávce konkursního věřitele vzešlé (až) z pravomocného a vykonatelného rozvrhového usnesení (tedy z finálního stadia konkursního řízení) prakticky zbavuje konkursního věřitele obrany v rámci vlastního konkursního řízení a předurčuje jej pouze k uplatnění odpovědnostních nároků vůči správci konkursní podstaty případně vůči státu (pro zanedbaný výkon dohlédací činnosti konkursním soudem).

29. Zákaz obsažený v § 14 odst. 1 písm. i) ZKV je tedy zákazem absolutním v tom smyslu, že není rozhodné, zda jde o započtení jednostranné nebo dvoustranné, kdo činí úkon směřující k započtení a zda započtení dává (pro konkrétní věc) ekonomický smysl; rozhodující je pouze to, zda jde o započtení na majetek patřící do konkursní podstaty.

30. Ačkoliv se uvedené závěry vyslovují k možnosti započtení pro poměry upravené zákonem o konkursu a vyrovnání, není důvod se od nich odchýlit ani pro úpravu poměrů, které se řídí insolvenčním zákonem. Rozdílem oproti konkursní úpravě je především to, že insolvenční zákon neobsahuje v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona zákaz započtení, ale toliko jeho omezení, jakož i to, že toto omezení nepočíná (až) rozhodnutím o prohlášení konkursu, ale již rozhodnutím o zjištění úpadku.

31. Započtení pohledávek (lhostejno, zda jde o věřitele uplatňující svá práva přihláškou, věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou či věřitele s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, když zákon ohledně započítávání mezi těmito pohledávkami nerozlišuje) tak lze po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku pouze za podmínek uvedených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

32. U pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) a pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona) [dále oba pojmy jen jako „zapodstatové pohledávky“] bude vyplývat nepřipustnost započtení zpravidla již z nemožnosti dostát podmínce uvedené v § 140 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona (tyto pohledávky nebudou přihlášeny do insolvenčního řízení).

33. Je-li úpadek řešen reorganizací, je započítávání zakázáno od doby zveřejnění návrhu na povolení reorganizace (§ 324 odst. 3 insolvenčního zákona), bez ohledu na to, zda k němu mohlo dojít (již) ve fázi před rozhodnutím o úpadku. Předběžným opatřením insolvenčního soudu může být pro určité pohledávky stanovena výjimka a započtení může být připuštěno (§ 82 odst. 3 písm. b/ insolvenčního zákona).

34. Samotné povolení reorganizace nemá na zákaz započtení plynoucí z § 324 odst. 3 insolvenčního zákona vliv, a to přesto, že právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak (§ 330 odst. 1 insolvenčního zákona).

35. Zákaz započtení plynoucí z § 324 odst. 3 insolvenčního zákona pomíjí buď rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 237 odst. 1 insolvenčního zákona, účinností reorganizačního plánu (§ 352 odst. 3 insolvenčního zákona) nebo přeměnou reorganizace v konkurs (§ 363 odst. 5 věta druhá insolvenčního zákona). Přitom je nepochybné, že rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 237 odst. 1 insolvenčního zákona či přeměnou reorganizace v konkurs před účinností reorganizačního plánu nepomíjí omezení započtení plynoucí z § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

36. Zbývá zodpovědět otázku, zda po zrušení zákazu započtení účinností reorganizačního plánu přetrvávají omezení stanovená v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, či se účinností reorganizačního plánu stávají pohledávky věřitele a dlužníka započitatelné bez omezení.

37. Reorganizace jako sanační způsob řešení dlužníkovy úpadku spočívá většinou v tom, že dlužník jako osoba s plným dispozičním oprávněním vyvine činnost k „přežití“ podniku podle reorganizačního plánu, který má být základem jak pro řešení dlužníkovy úpadku, tak pro další fungování dlužníka v průběhu plnění reorganizačního plánu. V reorganizačním plánu tak může jeho předkladatel upravit jakýkoliv způsob uspokojování pohledávek věřitelů a rovněž povolit započítávání pohledávek bez omezení stanovených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona. Pokud se tak stane, pak je započítávání pohledávek povoleno podle podmínek uvedených v tomto plánu.

38. Jinak účinností reorganizačního plánu, není-li insolvenčním zákonem či reorganizačním plánem stanoveno jinak, zanikají práva všech věřitelů vůči dlužníkovi (§ 356 odst. 1 věta před středníkem insolvenčního zákona). Týká se to pohledávek, které je nutné uplatnit v insolvenčním řízení přihláškou, i pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení (v tomto srov. i § 359 insolvenčního zákona). U zapodstatových pohledávek pak záleží na tom, zda došlo k dohodě mezi dlužníkem a věřiteli těchto pohledávek (§ 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona).

39. Přesto mohou i po účinnosti reorganizačního plánu existovat pohledávky, u nichž by mohl mít věřitel zájem na jejich započtení. Půjde většinou o pohledávky, jejichž zánik reorganizační plán vyloučil, zapodstatové pohledávky, které mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny po jeho účinnosti, jakož i pohledávky (jako v tomto případě), které vznikly po účinnosti reorganizačního plánu.

40. Omezení započítávání pohledávek podle § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona je jedním z účinků rozhodnutí o úpadku (krom dalších uvedených v § 140a až 140e insolvenčního zákona). Účinky zjištění úpadku přitom, není-li zákonem stanoveno jinak, trvají po celou dobu insolvenčního řízení, tj. do právní moci rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku (§ 158 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona), do právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu (§ 309 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona), do právní moci rozhodnutí, kterým bere insolvenční soud na vědomí splnění reorganizačního plánu (§ 364 insolvenčního zákona) nebo do právní moci rozhodnutí, kterým bere insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení (§ 413 insolvenčního zákona).

41. Započítávat pohledávky tak, mimo pohledávek, o nichž to stanoví výslovně schválený reorganizační plán, nelze ani v průběhu provádění reorganizačního plánu. To platí i pro pohledávky zapodstatové, když z doslovného znění § 140 insolvenčního zákona výjimka pro tyto pohledávky neplyne.

42. Uvedený výklad podporuje i argument, že ačkoliv dává započtení ekonomický smysl (jak naznačuje žalovaný v dovolání), nelze vyloučit, že v důsledku zápočtu dojde k poškození jiných věřitelů dlužníka. Tak tomu bude typicky v případě, kdy bude prohlášen konkurs poté, co již nabyt účinnosti reorganizační plán (z důvodů uvedených v § 362 nebo 363 odst. 1 insolvenčního zákona) a jednotlivé zapodstatové pohledávky bude nutné uspokojovat v případě nedostatku finančních prostředků poměrně (podle § 305 odst. 2 insolvenčního zákona). V takovém případě by věřitel započtené zapodstatové pohledávky byl neoprávněně zvýhodněn oproti jiným věřitelům zapodstatových pohledávek.

43. U sanačních způsobů řešení úpadku navíc není pochyb o tom, že zapodstatové pohledávky musí být uspokojeny vždy přednostně před ostatními pohledávkami a není tak důvod pochybovat o tom, že takové pohledávky budou splněny. Pokud by naopak dlužník nebyl schopen zapodstatové pohledávky plnit, pak je to důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs (§ 363 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona).

44. Poukazuje-li dovolatel na § 353 odst. 1 věty druhé za středníkem insolvenčního zákona, podle něhož jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají, pak opomíjí, že účinností reorganizačního plánu se ruší tolík zákaz započtení stanovený v § 324 odst. 3 insolvenčního zákona (viz § 352 odst. 3 insolvenčního zákona). Ostatně, pokud by tomu mělo být jinak, pak by se § 352 odst. 3 insolvenčního zákona stal nadbytečným, neboť úprava uvedená v § 353 odst. 1 insolvenčního zákona by pro zrušení zákazu započtení postačovala.

45. Dovolatel rovněž přehlíží, že ke zrušení omezení dispozičních oprávnění dlužníka, vplynuvších ze zákona nebo z rozhodnutí insolvenčního soudu, dochází již právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace (srov. § 330 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom není pochyb o tom, že ke zrušení zákazu započtení (podle § 324 odst. 3 insolvenčního zákona) či omezení započtení (podle § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona) povolením reorganizace nedochází.

46. Jinými slovy řečeno, započítávání jakýchkoliv pohledávek (včetně zapodstatových pohledávek), ať jednostranné či dohodou smluvních stran, bez ohledu na to, kdo činí úkon směřující k započtení a zda započtení dává (pro konkrétní věc) ekonomický smysl, je od účinnosti reorganizačního plánu možné pouze v případě, jestliže tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán.

47. Potud tedy dovolání není důvodné.

48. Dovolatel dále v dovolání namítal, že se odvolací soud nesprávně vypořádal s námitkou, že dovolatel zaplatil částku 100 000 Kč na žalované pohledávky. Přitom k tomuto tvrzení předkládal důkazy, zatímco žalobce pouze tvrdil, že uvedená částka byla započítána na jiné pohledávky (s dřívější splatností).

49. Odvolací soud vyšel z toho, že sice bylo prokázáno zaplacení částky 100 000 Kč, avšak (bez provedení jakýchkoliv důkazů) přisvědčil tvrzení žalobce, že uvedenou částku započítal na jiné pohledávky.

50. Podle § 153 odst. 1 o. s. ř. soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci.

51. Základem pro rozhodnutí soudu ve věci samé může být zásadně jen skutkový stav zjištěný na základě dokazování provedeného podle ustanovení hlavy druhé, části třetí občanského soudního řádu. Mezi výjimky z tohoto obecného pravidla normativně vyjádřeného v § 153 odst. 1 o. s. ř. lze zařadit jednak případy, kdy zákon soudu ukládá, aby o věci samé rozhodl na zcela jiném podkladě, než jaký představuje zjištěný skutkový stav věci (např. na základě neunesení břemene tvrzení, resp. důkazního břemene některým z účastníků řízení, na základě soudního smíru uzavřeného podle § 99 o. s. ř. nebo podle /fikce/ uznání žalovaného ve smyslu § 153a o. s. ř. apod.), a jednak případy, kdy soud aplikuje (hmotně)právní normu na skutkový stav, který nebyl zjištěn výlučně prostřednictvím důkazních prostředků vyjmenovaných příkladmo v ustanovení § 125 o. s. ř. Tak je tomu zejména tehdy, jestliže soud využije oprávnění, jež mu přiznává ustanovení § 120 odst. 4 o. s. ř., a vezme za svá skutková zjištění též shodná tvrzení účastníků. Shodná tvrzení účastníků jsou prostředkem, na jehož základě soud může učinit zjištění o skutkových okolnostech, které by jinak – kdyby se účastníci ve svých tvrzeních rozcházel – musel objasňovat dokazováním. Pro úplnost zbývá dodat, že soud nemusí provádět dokazování ani ohledně okolností, které jsou obecně známé, nebo o nichž získal poznatky z vlastní úřední činnosti (srov. § 121 o. s. ř.). K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2010, sp. zn. [26 Cdo 4416/2009](#).

52. Dovolateli tak lze přisvědčit v názoru, že odvolací soud pochybil, když se při posuzování otázky úhrady některých žalovaných pohledávek ve skutečnosti spokojil s (pouhým) tvrzením žalobce, že uvedenou částku ve výši 100 000 Kč započítal na dříve splatné pohledávky. Ačkoliv v daném případě nešlo o situaci, kdy zákon soudu ukládá, aby o věci samé rozhodl na jiném podkladě, než je zjištěný skutkový stav, odvolací soud (a ani soud prvního stupně) neprováděl ve vztahu k uvedenému tvrzení žalobce žádné dokazování. Přitom v poměrech souzené věci nebyly splněny podmínky pro to, aby zmíněné tvrzení mohl přijmout za své skutkové zjištění bez jeho objasnění patřičnými důkazními prostředky (podle obsahu spisu dovolatel toto tvrzení rozporoval; nešlo ani o obecně známou skutečnost, příp. o skutečnost známou soudu z jeho činnosti). Za této situace neměl uvedené skutkové tvrzení pokládat za relevantní součást zjištěného skutkového stavu. Jestliže je považoval za způsobilý podklad pro své rozhodnutí a na jeho základě učinil rovněž příslušné právní závěry, postupoval v rozporu s ustanovením § 153 odst. 1 o. s. ř. a zatížil řízení vadou, jež má za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

53. Navíc lze souhlasit s dovolatelem, že důkazní břemeno ohledně prokázání existence pohledávek, k jejichž úhradě měla být použita dovolatelem zaplacená částka 100 000 Kč, leží na žalobci.

54. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu totiž plyne, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2727/99](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#)).

55. Jestliže dovolatel v řízení tvrdil, že částku 100 000 Kč zaplatil, tuto skutečnost prokazoval potvrzením o zaplacení této částky a soud považoval tvrzenou skutečnost za prokázanou, unesl dovolatel břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně toho, že byla částka 100 000 Kč zaplacená. Žalobce v obraně proti tomuto tvrzení uvedl, že uvedenou částku sice dovolatel zaplatil, avšak byly jí uhrazeny pohledávky dlužníka za dovolatelem, které byly splatné dříve než žalované pohledávky. Ačkoliv tak tvrdil, že zde byly i jiné pohledávky dlužníka za dovolatelem, uvedenou skutečnost žádným způsobem neprokázal, ani nenavrhl jakýkoliv důkaz k prokázání tohoto tvrzení. Přitom z tvrzení, že uvedená částka byla zaplacená na jiné než žalované pohledávky, vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky (úspěch ve sporu). Proto je nutné, aby v rámci těchto tvrzení splnil rovněž povinnost důkazní. K výkladu § 330 zákona č. 519/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, srov. především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. [29 Odo](#)

[511/2004](#), uveřejněný pod č. 35/2005 Sb. rozh. obč.

56. V této části je tak dovolání důvodné.

57. Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí neobstojí v části prvního výroku, již odvolací soud potvrdil bod I. výroku rozhodnutí soudu prvního stupně ohledně povinnosti dovolatel zaplatit žalobci částku 100 000 Kč s příslušenstvím, Nejvyšší soud ho v této části, a dále v závislém výroku o nákladech řízení podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu podle § 243e odst. 2 věta první o. s. ř. k dalšímu řízení. Rovněž zrušil usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, č. j. 7 C 316/2011-214, když toto rozhodnutí je na napadeném rozhodnutí závislé. Ve zbytku je rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) správné, proto jej Nejvyšší soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.